

sekvenca z dvojnimi, trojnimi ekspozicijami, prelivani, popačenji, zrcaljenji, slikovnimi učinki, s katerimi se ena podoba na drugi pojavi npr. v obliki kroga itd. Sekvenca, ki so jo zagotovo navdahnile montažne mojstrovine Slavka Vorkapića, ima dvojen namen – poustvari občutje alkoholiziranosti in hkrati dodatno namigne na Mankiewiczev naraščajoč prezir do okolice, tj. studijskih in medijskih mogotcev, ki lahko, kot se začne zavedati že prej, z nekaj posnetimi obzorniki prikrojijo javno mnenje in skozenj lokalno politiko v njihov prid. Scenarij za *Kana* se potem izide kot politična gesta.

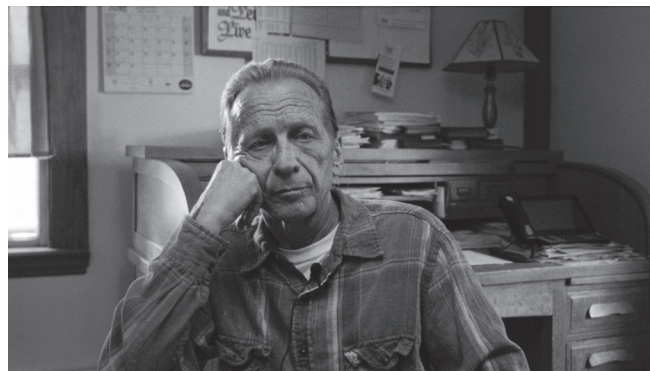
Mank se torej ne ukvarja zares z vprašanjem, kdo v dvojici Welles-Mankiewicz si je bolj zaslužil tistega edinega oskarja, ki ga je *Državljan Kane* prejel. (Na vprašanje, zakaj sta pod scenarij podpisana oba, sicer ponudi povsem zadovoljiv odgovor: »To je čar filma«.) Napravi pa poudarek v zvezi z osnovnim vzgibom, zakaj je *Državljan Kane* sploh nastal – iz pokončne, plemenite drže in občutljivosti na politično funkcijo filma in filmskega. Tu bi se lahko skrival subverzivni potencial *Manka*, sploh če povlečemo vzporednice med monopoliziranim starim Hollywoodom »Velikih pet« in današnjo kinematografsko krajino velikih platform, ki vzpostavljajo nove oblike vertikalne integracije in svoj monopol. A tudi tega nastavka, kot številnih drugih, ne razvije zares. Navsezadnje, na embalaži piše »Netflix«, zato do vsakršnih kritičnih sporočil v *Manku* velja ostati zadržan.

ZVOK METALA

BOJANA BREGAR

Moč človeka v tišini

Zvok metala (Sound of Metal, 2020, Darius Marder) je eden najboljših filmov lanskega leta in eden najbolj zaslužnih kandidatov, ki se letos, v teh čudnih časih, potegujejo za oskarja. Njegove odlike so izjemna igra protagonistov, na videz minimalne režijske intervencije, ki film obdajo z avro realizma, ter občudovanja vredne, zrele scenaristične odločitve, zaradi

katerih je končni rezultat humanistično naravnana, srce parajoča zgodba o ponosu in ponižnosti, izgubi in iskanju, jezi in transformativni moči skupnosti.

Protagonist filma je Ruben, bobnar avantgardnega metal benda Blackgammon, v katerem je poleg njega še vokalistka, njegova punca Lou. Njun bend je na turneji sredi ZDA in od mesta do mesta se vozita – kot se za turnejo spodobi – v elegantnem RVju, ki je tudi njun dom in prenočišče na poti. Na enem od koncertov Ruben nenadoma izgubi sluh. Njegovo stisko doživimo skupaj z njim tudi gledalci, ki slišimo to, kar sliši sam – v enem samem hipu praktično ničesar več. V upanju, da je oglušujoča tišina zgolj nekaj, kar bo mogoče ozdraviti, se Ruben odpravi k specialistu, ki pa zanj nima dobrih novic. Ruben je gluha za vedno. Edina luč v tem tunelu je naprava, ki mu morda povrne nekaj sluha, toda zanjo mora odšteti znatno vsoto denarja. Rubenov sprva skuša vse skupaj ignorirati in svoji puncici predlaga, da dokončata turnejo. Toda ona ima druge skrbi; Ruben je namreč bivši odvisnik. Lou se po pomoč obrne k njegovemu mentorju Hectorju, ki jima predlaga, naj odpotujeta v Missouri, kjer deluje posebna skupina za gluhoneme odvisnike, ki potrebujejo pomoč. Ruben nerad sprejme pomoč, toda Lou mu postavi ultimat, zato ji obljubi, da bo poskrbel zase. Priključi se skupini, ki jo vodi umirjeni, vendar odločni Joe, vojni veteran in bivši alkoholik. Tudi sam je gluhonem in Rubenu takoj na začetku pojasni, da v njegovi skupnosti biti gluhonem ne pomeni hendikepa, ampak zgolj življenje na alternativen, enakovreden način v družbi, ki sliši. Ruben se tako sooči z mesecem dni življenja na izoliranem posestvu, kjer ima pred seboj le eno nalogo – naučiti se biti gluha.

Čeprav nam *Zvok metala* predstavi Rubena kot osrednjo točko, za nas do konca ostane več ali manj neznanec. Ni nam dano vedeti skoraj nič glede njegove preteklosti,

razlogov za njegovo odvisnost, prav tako dobimo zelo malo uvida v njegov odnos z Lou. Kar nam film daje, nam poda prek subtilnih namigov, ki so lahko zelo različno zgovorni in odvisni od naše stopnje pozornosti. Čeprav je daleč od tega, da bi se spogledoval z dolgimi meditativnimi kadri, je vseeno modro med gledanjem pustiti telefon stran od dosega rok, da ne bi v udobju domačega kavča morda med daljšimi prizori brez dialogov zatavali na Instagram ali, bog ne daj, na Twitter. Film nam ponudi možnost, da zapolnimo prazne prostore s svojim razumevanjem, kdo je Ruben in kdo so preostali liki, kar vidimo kot njegovo prednost. Praznine v njegovi osebnosti so tam zato, da nam ponudijo paletu možnosti identifikacije, kar ključno pripomore, da Ruben postane kot lik dostopen in razumljiv. Ko opazujemo njegov jutranji ritual delanja sklec, priprave kave – in še bolj zgovorno, priprave smoothija iz »superživil«, te male rutine nakazujejo, da ima za seboj že dober kos poti iz odvisnosti k ... bolj zdravim vrstam odvisnosti. Te navade so tam, da ne bi zdrsnil nazaj v samodestruktivno vedenje, in za Rubena, morda tako kot za vse nas, so te rutine več kot le dobre navade, imajo status skorajda magičnih razsežnosti. Če igramo po pravilih, smo varni.

Toda *Zvok metala* se začne prav na tej točki. Je zgodba o duhovnem in fizičnem potovanju človeka, ki je verjel, da je varen, ki je že zgradil svoje odrešenje in stavil na to, da ga bodo nove navade varovale – potem pa izgubil vse in bil postavljen pred dejstvo, da bo moral začeti znova. Ko mu Joe ob prihodu v skupnost pove svojo zgodbo o tem, kako je izgubil vse, ko je oglušel, je to manj zgodba o njegovi preteklosti, kot je vabilo. Vprašanje je, ali bo Ruben to vabilo sprejel. Tudi na tej točki nam film pusti – bolje rečeno, zada nam nalogo –, da se sami odločimo, kakšno je »pravo« razumevanje nečesa, kar je za večino od nas »hendikep«, pomanjkljivost, manko. Končna točka filma je tako prvi korak na poti drastične

osebne transformacije. Ruben, ki je vedno slišal le to, kar je želel, zdaj ne sliši več, kar ga končno prisili, da se sooči s tistim, kar je prej raje »preslišal«.

Riz Ahmed kot Ruben je brez dvoma srce filma. Njegova igra je uravnovešen koktajl ranljive nežnosti, izjemne mere integritete ter vročične energije, ki sicer umirjenemu tempu filma doda tisto nujno elektriko, napetost, zaradi katere postane njegov tragični lik, vendar nikoli zares žrtev.

Emocionalni naboj filma je prisoten tudi po zaslugi skoraj dokumentaristične kamere, ki se odpove večini stilističnih posegov in dovoli glavnemu igralcu biti pod žarometi, če ne že skorajda pod mikroskopom. Ahmed svojo nalogo vzame resno in povsem upraviči zaupanje, ki ga vanj polaga film. Ta »transcendenc« igralca v lik, ki je skorajda brezhibna, je pri filmu, kakršen je *Zvok metala*, nujna. Karkoli manj od tega, in film bi bil hitro zgolj nekoliko nadpovprečen izdelek, tipična »human interest« drama za oskarjevsko sezono, ki bi bila (predvsem v tem letu) verjetno še vedno nominirana za oskarja, vendar bi mi vsi imeli od tega veliko manj, predvsem manj užitka ob spoznanju (za nas zamudnike, ki se že posipamo s pepelom), kako zelo nadarjen igralec je Riz Ahmed. Izpostaviti velja tudi preostalo igralsko zasedbo večinoma gluhtonemih igralcev, ki sestavljajo raznoliko skupino posameznikov z zanimivimi osebnostmi. Ker je fokus filma tesno usmerjen na lik Rubena, je priložnosti za razvoj ostalih likov sicer bolj malo – morda dovolj, da se spomnimo na še en (izjemen) film z mladimi gluhtonemimi ljudmi, povezanimi v tesno skupnost – **Pleme** (Plemya, 2014, Myroslav Slaboshpytskyi). Lou (igra jo Olivia Cooke) se v kratkem času na filmu razvije v zrel in kompleksen lik, s presenetljivo lastno transformacijo in zgodbo. In tu je še Paul Raci kot Joe, ki je poskrbel za letošnje oskarjevsko presenečenje, saj je kot relativno neznano ime, ki pa ima za seboj kup manjših vlog v tv-serijah,

filmih in na odrskih deskah, pri častitljivih 72 letih za vlogo Rubenovega mentorja prejel nominacijo za stranskega igralca. Mimogrede, tudi Riz Ahmed je prejel nominacijo, ki je prva te vrste za igralca muslimanske veroizpovedi.

Zgodba o tem, kako je režiser Darius Marder svoj igрани prvenec posnel po več kot desetletju priprav in stranpoti, je sama po sebi fascinantna saga o odločnosti in ustvarjalni trmi ter kljubuje tipičnim predstavam o karieri nekoga, ki deluje v filmski industriji. Sprva zamišljen kot dokumentarec je *Zvok metala* doživel tudi lastno popolno transformacijo, skupaj z izjemno igralsko zasedbo in pozornostjo kritikov. Naslednji projekt Dariusa Marderja je že v teku in le še vprašanje časa je – čeravno upamo, da ne bo preteklo novih deset let – preden bomo lahko potešili svojo radovednost.

JUDEŽ IN ČRNI MESIJA

VERONIKA ZAKONJŠEK

Cena revolucionarne misli

Na zgodnje zimsko jutro, 4. decembra 1969, so agentje Zveznega preiskovalnega urada vdrli v varno hišo Freda Hamptona, predsednika stranke Črnih panterjev v Illinoisu. Oboroženi z avtomatskimi puškami in natančnim tlorisom prebivališča so stanovanje v nekaj minutah prestrelili kar 99-krat, čeprav so v odgovor prejeli le en osamljeni strel.

Panterji, v medijih vselej diskreditirani zaradi oboroževanja in militantnega nastopa, kar je bil odgovor policijski brutalnosti in drugim rasno motiviranim obračunom v času političnih atentatov in ubojev Martina Luthra Kinga in Malcolma X, so vodilnemu razredu s svojo socialistično, protifašistično in protiimperialistično ideologijo predstavljali najvišjo stopnjo državne nevarnosti. Ali si je sploh mogoče zamisliti večjo grožnjo belskemu statusu quo, kot je stremenje k družbeni in ekonomski enakosti? Glavna tarča tega v racijo zamaskiranega morilskega pohoda je zato predstavljal 21-letni aktivist Hampton, ki je s svojimi prodornimi idejami, karizmatično osebnostjo in ognjevito retoriko ameriškemu političnemu vrhu in paranoičnemu direktorju FBI, J. Edgarju Hooverju, predstavljal prihod »črnega mesije« – te strašne entitete, ki mobilizira množice, združuje siceršnje nasprotnike in podžiga zametke protikapitalistične revolucije. Vdor v varno hišo se je tako zaključil s Hamptonovo usmrtnitvijo: s strelom v glavo, med spanjem in v pričo njegove visoko noseče zaročenke.

Judež in črni mesija (Judas and the Black Messiah, 2020) režiserja Shake Kinga v dinamičnem prepletu žanrov biografske drame in vohunskega trilerja zareže v ta pomembni, za mnoge pozabljeni kos zgodovine; tako se dobro leto po smrti Breonne Taylor, Georgea Floydja in ostalih temnopoltih žrtev krute roke policije vzpostavi tudi kot aktualen dialog s sodobno Ameriko. A relevantnost, s katero usoda Freda Hamptona odzvanja še petdeset let kasneje, pred nami razgrne nekatere pomanjkljivosti filma, saj začne z zasledovanjem žanrskih tropov kriminalne špijonaže svojega protagonista odrivati vse bolj na obrobje. Njegovo zgodbo v maniri Scorsesejeve **Dvojne igre** (The Departed, 2006) tako ves čas dopolnjuje lik anti-heroja, vohuna in izdajalca Williama O'Neala, ki z infiltracijo med panterje pomaga zagotoviti Hamptonovo prezgodnjo smrt. Danielu Kaluuyi,

